

Анатолій Вдовічен, д.е.н., професор,
Ольга Вдовічена, к.е.н., доцент,
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці

ВЕКТОРНА ОРІЄНТАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО ТА СЕРЕДЬНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ПРИКОРДОННИХ РЕГІОНІВ

Економічний розвиток держави тісно пов'язаний з розвитком малого та середнього бізнесу, як на внутрішньому ринку, так і на міжнародному рівні. В умовах активної політики глобальної соціально-економічної згуртованості, яка проводиться більшістю європейських країн, Україна, підтримуючи даний вектор, має всі шанси долучитись до перспектив та можливостей такого розвитку, використовуючи його потенціал для підвищення конкурентних позицій як держави загалом, так і її регіонів.

Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, Договору про зону вільної торгівлі та низки інших документів стали вагомим кроком у напрямі консолідації та зміни орієнтирів малоефективної політики розвитку на більш ефективні та відкриті, такі, які можуть стимулювати використання всього потенціалу на рівні окремих нерівномірно розвинених регіонів, особливо прикордонних. Умове зникнення кордонів надає більше можливостей, доступ до виробничих та людських ресурсів, інвестицій та інновацій, технологічного розвитку, становленню інноваційно-орієнтованого сучасного малого та середнього бізнесу на прикордонних територіях.

У сучасному інформаційному світі існують нові інструменти та технології, що здатні вивести малий та середній бізнес у прикордонних регіонах на новий суспільно-орієнтований економічний рівень, підвищити його конкурентоспроможність та потенціал, скоротивши при цьому відстані між ринковими нішами на різних рівнях, як всередині держави, так і в умовах міжнародного співробітництва.

Звичайно, потреби та потенціал розвитку малого та середнього бізнесу суттєво відрізняються залежно від характеристики самого регіону, у тому числі рівня розвитку, типу, моделі ведення транскордонної торговельної діяльності. Депресивні прикордонні регіони потребують не тільки активного економічного розвитку, але й впровадження нових соціально-культурних установок, які підтримують підприємництво, залучення на рівні місцевої влади, агенцій розвитку регіональних та інфраструктурних об'єктів і послуг, які підтримують

процес інтеграції прикордонних регіонів у глобальне бізнес-середовище.

Розвиток інфраструктури у прикордонних регіонах, відновлення промисловості та формування нової сучасної суспільно-орієнтованої культури бізнесу, підтримка ініціатив малого та середнього бізнесу щодо розвитку нових перспективних галузей дозволить не тільки суттєво покращити економічний рівень, але й заявити про себе, як стабільного та прогнозованого партнера на рівні міжнародної співпраці.

При цьому, обираючи вектор розвитку, представники малого та середнього бізнесу першочергово повинні врахувати відмінності в характеристиках прикордонних регіонів, оскільки вони передбачають використання різних бізнес-моделей, що безумовно впливає на створення робочих місць в умовах постійного коливання кількості робочої сили, розвиток нових спеціалізованих ринкових ніш, туризм, маркетингові та інформаційні послуги, екологічні послуги, рівень доходів населення, ціни на основні та додаткові товари.

Безумовно, на шляху інтегрованого розвитку малий та середній бізнес у прикордонних регіонах стикається з перешкодами та проблемами, основними з яких є: обмежений доступ до інформації про найближчі закордонні ринки товарів та послуг, особливості ведення бізнесу на їхній території; низька інформатизація про потенціал та внутрішні можливості; відсутність навичок планування та ведення бізнесу в нових умовах відкритого міжнародного простору.

Розвиток ділових відносин між контрагентами, тобто суб'єктами малого та середнього бізнесу, постачальниками і виробниками з різних суміжних країн, за підтримки, яка включає інформацію, консультації, навчання, а також фінансової підтримки органів місцевого самоврядування пропонує нові можливості розвитку прикордонних регіонів. Досягти стабільного соціально-економічного становища у прилеглих до кордонів регіонах можна також за допомогою:

- ✓ розвитку широкого асортименту пропонованої продукції та підвищення рівня її якості до вимог міжнародних стандартів;
- ✓ швидкої адаптації умов ведення малого та середнього бізнесу до змінних вимог ринку;
- ✓ зменшення рівня собівартості продукції, шляхом впровадження нових інноваційно-технологічних інструментів виробництва, як наслідок – підвищення конкурентоспроможності продукції;
- ✓ врахування спільних вигод для партнерів по обидві сторони кордону та заохочення співпраці загалом.

Поряд з тим, як свідчать дослідження, представники бізнес-середовища з одного боку кордону можуть не знати про існування важливих науково-технічних досягнень або міжнародних компаній з іншого боку кордону. Інновації та технологічна еволюція ускладнюються неадекватними інформаційними та консультативними послугами, а також, на жаль, мінімальним доступом до інформаційних та комунікаційних технологій для забезпечення конкурентоспроможності цін і дослідження потенційного попиту [1]. При умові подолання цих перешкод відкриваються вигідні перспективи прикордонного співробітництва у питаннях досліджень та впровадженнь, інновацій та технологій, ефективнішого використання ресурсів.

Враховуючи сильні і слабкі сторони конкретного регіону з точки зору досліджень, інновацій і технологій, має бути розроблена спільна стратегія для повного використання загального ендогенного потенціалу і створення регіональних інформаційних інфраструктур при підтримці державних органів влади, посередницьких організацій, науково-дослідних інститутів, приватних установ, компаній, що отримують вигоду від інтенсивних зв'язків, створюючи тим самим міцну базу для співпраці.

Варто також відзначити, що місцеві органи влади мають застосовувати належний інструментарій лобювання національних та регіональних інтересів при реалізації політики міжнародної співпраці на прикордонних територіях та їх використання для розвитку прикордонних областей України. Залежність від відсутності ефективного соціально-орієнтованого менеджменту, який полягає у здатності представників місцевої публічної влади оперативного генерувати обґрунтовані пропозиції, що відображають основні тенденції розвитку регіону та її поточні інтереси, до програм співробітництва є ще одним важливим вектором проведення реформ в органах місцевого самоврядування [2]. Проте непрофесіоналізм у сфері проектного та фінансового менеджменту, високий рівень корумпованості, лобювання власних фінансових інтересів та постійний перерозподіл сфер впливу на рівні місцевих владних структур суттєво знижує та гальмує не тільки розвиток малого та середнього бізнесу у прикордонних регіонах, але й не дозволяє реалізувати наявний потенціал між прикордонними регіонами та адміністративно-територіальними одиницями сусідніх країн, що в свою чергу перешкоджає використанню усіх можливостей транскордонного співробітництва як інструмента поліпшення соціально-економічного рівня життя громадян.

Список використаних джерел:

1. Association of European Border Regions. Manual de Cooperación Transfronteriza. 4ª edición (2014), Versión Beta (6.0). Asociación de Regiones Fronterizas Europeas (ARFE). – Berlín, 2014., p. 579. Available at: <https://www.aebr.eu/en/>
2. Синергія програм транскордонного співробітництва та стратегій регіонального розвитку в Україні / Упоряд. Є. Романенко. – Чернівці: Поліський фонд міжнародних та регіональних досліджень, 2018. – 92 с.

Anatolii Vdovichen, Doctor of Economic Sciences, Professor,
Olga Vdovichena, PhD in Economics, Associate Professor,
Chernivtsi Institute of Trade and Economics of KNUTE, Chernivtsi

VECTOR ORIENTATION OF SMALL AND MEDIUM-SIZED BUSINESS ENTERPRISES UNDER THE CONDITIONS OF MARKET INTEGRATION OF CROSS-BORDER REGIONS

The article reveals the essence of cross-border cooperation between cross-border regions as an instrument of their integrated development, and also outlines the importance of perspective vectors of such development that can bring small and medium business in cross-border regions to a new socially-oriented economic level, increase its competitiveness and potential. The problems and obstacles faced by small and medium-sized businesses in cross-border regions are also outlined and priority directions of their overcoming are identified.

Тетяна Власова, к.е.н., доцент, **Діана Щербата**,
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

В умовах поглиблення трансформаційних процесів в економіці та враховуючи прагнення українських регіонів до сталого соціально-економічного розвитку, роль транскордонного співробітництва значно посилюється. Йдеться не тільки про налагодження тісних економічних, соціальних, але й міжкультурних та міждержавних зв'язків. Малий бізнес є важливою складовою економічної системи, роль якого посилюється в умовах транскордонного співробітництва.

Транскордонне співробітництво є специфічною сферою зовнішньоекономічної, політичної, екологічної, культурно-освітньої та інших видів міжнародної діяльності, яка здійснюється на регіональному рівні і охоплює всі загальні її форми, відрізняється необхідністю і можливостями більш активного її використання. Для цього виду